

De minimumstraf

Een verkennende studie naar
het voorkomen van minimum-
straffen in Frankrijk, België,
Duitsland, Engeland en Wales.

Prof. Dr. Anton M. van Kalmthout
Prof. Mr. Peter J.P. Tak

Voorwoord

Het thema van de bijzondere minimumstraffen is in de afgelopen jaren regelmatig in het publieke debat aan de orde gesteld. In het kader van de Europese strafrechtelijke samenwerking in EU-verband leidde het in het parlement een enkele keer tot discussie.

Tijdens het algemeen overleg over die samenwerking op 26 november 2001 deed de toenmalige minister van justitie de toezegging dat een vergelijkende studie zal worden uitgevoerd naar in andere lidstaten geldende minimumstraffen. In december 2002 werd daarmee een aanvang gemaakt.

In een aanzienlijk aantal West-Europese landen zijn bijzondere minimumstraffen bekend (o.a. Noorwegen, Denemarken, Finland, Zweden, Oostenrijk, Portugal, Spanje, Zwitserland en Italië), overigens soms maar voor een zeer beperkt aantal strafbare feiten of alleen voor gevallen van recidive. In deze studie is op nader aangegeven gronden ervoor gekozen de ontwikkelingen rond de minimumstraffen in Frankrijk, België, Duitsland, alsmede Engeland en Wales te behandelen.

De bij eerdere rechtsvergelijkende studies beproefde werkwijze werd ook nu gevolgd. In de voorbereidende fase werd een literatuurstudie verricht onder andere aan het Max Planck Institut für ausländisches und internationales Strafrecht in Freiburg i.B. (BRD), dat beschikt over een rijk uitgeruste bibliotheek. Voor het onderzoek is voorts dankbaar gebruik gemaakt van de vele contacten die in de afgelopen decennia met justitiefunctionarissen in de genoemde landen zijn opgebouwd, zodat ook een beeld kan worden verkregen van de toepassing van de minimumstraffen in de praktijk. Allen die ons op enigerlei wijze hebben bijgestaan om dit onderzoek succesvol af te ronden, zijn wij dank verschuldigd.

Dank geldt ook de leden van de begeleidingscommissie, onder voorzitterschap van Prof. Mr. A.J. Machielse, Advocaat-Generaal bij de Hoge Raad, die met wetenschappelijke nieuwsgierigheid en deskundige commentaren ons bij ons onderzoek hebben gestimuleerd.

September 2003

Nijmegen,
Tilburg,

Prof. Mr. P.J.P. Tak
Prof. Dr. A.M. van Kalmthout

INHOUDSOPGAVE

VOORWOORD	IX
INLEIDING	1

FRANKRIJK

1.	INLEIDING	5
2.	DE ONTWIKKELING VAN DE STRAFMINIMA VAN 1791-1994	9
2.1.	<i>De peines fixes in de Code Pénal van 1791</i>	9
2.2.	<i>Minimumstraffen in de Code Napoléon van 1810</i>	11
2.3.	<i>De ontwikkeling van de minimumstraffen vanaf 1810-1994</i>	13
2.3.1.	<i>De 'correctionnalisation judiciaire'</i>	14
2.3.2.	<i>De ontwikkeling van de circonstances atténuantes</i>	15
2.3.3.	<i>Het ontbreken van een motiveringsplicht</i>	19
2.3.4.	<i>Het effect van nieuwe strafsoorten en nieuwe straf- en executiemodaliteiten op het stelsel van strafminima</i>	21
3.	HET STELSEL VAN DE MINIMUMSTRAFFEN IN DE NIEUWE CODE PENAL VAN 1994	27
3.1.	<i>Van wetsvoorstel naar een nieuw Wetboek van strafrecht</i>	27
3.2.	<i>De restanten van de minima in de nieuwe Code Pénal</i>	29
4.	CONCLUSIE	35

BELGIË

1.	INLEIDING	37
2.	DE ONTWIKKELING VAN DE MINIMUMSTRAFFEN	43
2.1.	<i>1795-1867</i>	43
2.2.	<i>1867-heden</i>	46
3.	HET HUIDIGE BELGISCHE SANCTIESTELSEL	55
3.1.	<i>De minimumstraffen in het huidige Belgische sanctiestelsel</i>	55
3.1.1.	<i>De onderscheidingen in soorten straffen</i>	55
3.1.2.	<i>Straffen voor natuurlijke personen en voor rechtspersonen</i>	61
3.1.3.	<i>Maatregelen</i>	62

3.2.	<i>Factoren die minimumstraffen beïnvloeden</i>	63
3.2.1.	<i>Strafverminderende omstandigheden</i>	64
3.2.2.	<i>Correctionalisering en contraventionalisering</i>	69
3.2.3.	<i>Andere mogelijkheden tot vermijding van minimumstraffen</i>	71
3.2.3.1.	<i>In de fase van de strafvervolgning</i>	71
3.2.3.2.	<i>Bij de straftoemeting</i>	73
3.2.3.3.	<i>In de fase van tenuitvoerlegging</i>	77
4..	SLOTOPMERKING	83

DUITSLAND

1.	INLEIDING	85
2.	BIJZONDERE STRAFMINIMA	86
2.1.	<i>In het Wetboek van Strafrecht</i>	86
2.2.	<i>In de Betäubungsmittelgesetz</i>	90
2.3.	<i>In de Waffengesetz</i>	91
3.	WETTELIJKE STRAF(-KADER-)VERMINDERINGSGRONDEN (ART. 49 StGB)	92
3.1.	<i>Obligatoire en facultatieve strafverminderinggronden</i>	92
3.2.	<i>De strafkaderoverschuiving op grond van art. 49 StGB</i>	93
3.3.	<i>Strafkaderbepalende omstandigheden</i>	95
4.	DE REDEN VOOR DE KEUZE VAN EEN STRAFSYSTEEM MET MINIMUMSTRAFFEN	97
4.1.	<i>Het wetboek van 1871</i>	97
4.2.	<i>Recente opvattingen</i>	98
5.	DE BETEKENIS VAN DE MINIMUMSTRAF VOOR DE STRAFTOEMETINGSVRIJHEID VAN DE RECHTER	101
5.1.	<i>Vaststelling strafkader en mate van schuld</i>	101
5.2.	<i>Speelruimte bij straftoemeting</i>	103
6.	MOORD EN LEVENSLANG	105
6.1.	<i>Levenslang minimumstraf</i>	105
6.2.	<i>Soms levenslang disproportioneel</i>	105
6.3.	<i>Cijfers</i>	106
7.	MODALITEITEN BIJ STRAFTOEMETING EN -TENUITVOERLEGGING	108
7.1.	<i>De voorwaardelijke veroordeling</i>	108
7.2.	<i>De voorwaardelijke invrijheidsstelling bij levenslang en tijdelijke straffen</i>	109
8.	SLOTOPMERKINGEN	112

9.	CONCLUSIE	115
9.1.	<i>Bijlage 1</i>	116

ENGELAND EN WALES

1.	INLEIDING	125
2.	DE ONTWIKKELING VAN DE MINIMUMSTRAFFEN	127
2.1.	<i>Levenslang</i>	127
2.2.	<i>Redenen voor invoering van minimumstraffen</i>	127
2.3.	<i>Tijdelijke minimumstraffen</i>	129
3.	MINIMUMSTRAF, TENZIJ	134
3.1.	<i>Uitzonderlijke omstandigheden (Art. 109 lid 2 PCC(S)A)</i>	134
3.2.	<i>Bijzondere omstandigheden (artt. 110-111 PCC(S)A)</i>	136
4.	STRAFKORTING BIJ MINIMUMSTRAFFEN	139
5.	HOE LANG IS LEVENSLANG BIJ MOORD?	140
6.	MINIMUMSTRAFFEN EN DE VOORWAARDELIJKE VEROORDELING	144
7.	CONCLUSIE	145

	SAMENVATTING EN CONCLUDERENDE OPMERKINGEN	147
--	---	-----